

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО-СПРЯМОВАНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мулик К. О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри західних і східних мов та методики їх навчання

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського

orcid.org/0000-0001-6403-3360

m.katrin81@gmail.com

Ключові слова: *інтегроване навчання, професійно-спрямована англійської мова, соціальний працівник, вища освіта.*

У статті досліджено проблему інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти. Актуальність визначеної проблеми зумовлена сучасним станом розвитку України, який потребує ефективного вирішення проблеми іншомовної підготовки майбутнього фахівця. Виникнення та поширення нових сучасних засобів комунікації зумовлюють потребу суспільства в кваліфікованих, конкурентоздатних фахівцях, які вільно володіють англійською мовою, зокрема фахівцях соціальної сфери життя. У дослідженні проаналізовано наукові публікації та розглянуто наукові погляди вчених щодо методологічних принципів дослідження означеного питання. Визначено мету дослідження. У статті подано тлумачення феномена «принцип» та «принципи навчання» за словниковими джерелами. Розкрито поняття «принцип» інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти.

У статті структуровано методологічні принципи інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти та виокремлено загальні та спеціальні принципи. Загальні принципи інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти: принцип науковості навчання, принцип систематичності і послідовності навчання, принцип поєднання різних методів, засобів, форм навчання залежно від завдань і змісту, принцип фундаментальності освіти і її професійного спрямування. Спеціальні принципи інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти: принцип соціокультурної відповідності, принцип позитивної мотивації і сприятливого емоційного клімату, принцип особистісного цілезабезпечення, принцип когнітивної-комунікативно спрямованості, принцип моніторингу успішності студентів, принцип комп'ютеризації освітнього процесу.

Окреслено перспективу подальшого дослідження проблеми, яке полягає у визначенні основних підходів до інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти.

METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF RESEARCH OF INTEGRATED TEACHING OF PROFESSIONALLY-ORIENTED ENGLISH OF FUTURE SOCIAL WORKERS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Mulyk K. O.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Western and Oriental Languages
and Methods of their Teaching
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
orcid.org/0000-0001-6403-3360
m.katrin81@gmail.com*

Key words: *integrated teaching, professionally-oriented English, social worker, higher education.*

The article examines the problem of integrated teaching of professionally-oriented English of future social workers in higher educational institutions. The views of scientists on the methodological principles of research on this issue are considered. The basic methodological principles of integrated teaching of professionally-oriented English of future social workers in higher educational institutions are determined. Prospects for further research of the problem are outlined.

The question of methodological bases of scientific researches was considered in different directions by native and foreign scientists. Any experimental study is primarily a scientific study that uses the provisions of general scientific and pedagogical methodology. Therefore, we consider it logical to determine the basic methodological principles of the study of integrated teaching of professionally-oriented English of future social workers in higher educational institutions.

The purpose of the article is a theoretical analysis of psychological-pedagogical and methodological sources and determination of the main methodological principles of research of integrated teaching of professionally-oriented English of future social workers in higher educational institutions. Our study used General principles of integrated teaching of professionally-oriented English for future social workers in higher education institutions: the principle of scientific teaching, the principle of systematic and consistent teaching, the principle of combining different methods, tools, forms of teaching depending on tasks and content, the principle of fundamental education and its professional orientation. Special principles of integrated teaching of professionally-oriented English of future social workers in higher education institutions: principle of socio-cultural conformity, principle of positive motivation and favorable emotional climate, principle of personal goal-setting, principle of cognitive-communicative orientation, principle of student results monitoring, principle of computer studying.

The article presents the views of scientists on the basic concepts of research methodology and identifies the basic methodological principles and patterns of integrated teaching of professionally-oriented English of future social workers in higher education. We see the prospects for further research in certain approaches to integrating teaching of professionally-oriented English of future social workers in higher education institutions.

Методологія організації педагогічного дослідження передбачає орієнтацію на методологічні принципи. Принципи навчання – вихідні положення, які визначаються цілями та завданнями навчання і, у свою чергу, визначають форми і методи навчання. Оскільки дидактичні принципи взаємопов'язані, взаємозалежні і взаємозумовлені,

можна стверджувати, що вони утворюють певну систему вихідних дидактичних вимог, які забезпечують необхідну ефективність навчання [2].

У різні періоди дослідники дидактики вищої школи висували на перший план принципи: забезпечення єдності в науковій та освітній діяльності студентів (І. Кобиляцький); професійної

спрямованості (А. Барабаншиков); професійної мобільності (Ю. Кисильов, Б. Лисицин та ін.); проблемності (Т. Кудрявцев); емоційності та мажорності всього процесу навчання (Р. Нізамов, Ф. Науменко); урахування вікових, соціально-етичних та індивідуальних особливостей студентів (І. Кобиляцький, М. Дьяченко, Л. Кандибович).

Мета статті – теоретичний аналіз психолого-педагогічних та методологічних джерел та визначення методологічних принципів інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти.

З'ясуємо сутність феномена «принцип». За словниковими джерелами «принцип» (від лат. *principium* – основа, початок) – загальна керівна норма дії, основа, на яку треба спиратись і якою необхідно керуватися [3, с. 81].

У педагогічному словнику «принципи навчання» тлумачиться як основні вихідні положення теорії навчання. Вітчизняна педагогічна наука розкриває систему дидактичних принципів, виходячи з наукового розуміння суті виховання й навчання. Ця система ґрунтується на принципах: зв'язку змісту й методів навчання з національною культурою і традиціями; виховуючого характеру навчання, науковості, систематичності, наступності, свідомості й активності учнів, наочності, доступності, індивідуалізації процесу навчання, уважного вивчення інтересів, здібностей, нахилів кожного учня [1, с. 267].

А. Дістервег, прагнучи розкрити дидактичні принципи більш конкретно, розглядав їх як вимоги до: 1) змісту навчання; 2) учнів; 3) послідовності; 4) учителів. К. Ушинський до дидактичних принципів відніс: свідомість і активність навчання; наочність; послідовність; міцність знань і навичок [4].

Визначаючи принципи в рамках дослідження, виходили з того, що процес інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників у вищій школі має свою специфіку: навчання у закладах вищої освіти – це професійне навчання на основі здобутої загальної освіти студентів; навчання у вищій школі відбувається переважно в освітніх закладах, які водночас є дослідними закладами; навчання у вищій школі здійснюється за такими формами викладання та учіння, які в цілому відрізняються від форм викладання і навчання на попередніх ступенях освіти; на становлення особистості студента впливають не лише навчання та програмний зміст освіти, а й інтелектуально-творча діяльність і самоосвіта.

У дослідженні під принципом розуміємо педагогічне і наукове правило, вихідне теоретичне (методологічне) положення, реалізація якого забезпечує ефективність результату дослідження.

Дотримуючись думки науковців (В. Лозова, О. Глузаман та ін.), що в освітньо-виховному процесі необхідно дотримуватись загальнодидактичних та специфічних для вищої школи принципів навчання, було виокремлено такі педагогічні принципи: принцип науковості навчання; принцип систематичності і послідовності навчання; принцип поєднання різних методів, засобів, форм навчання в залежності від завдань і змісту; принцип фундаментальності освіти і її професійного спрямування.

Принцип науковості навчання інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови у межах започаткованого дослідження орієнтується на закономірний зв'язок між змістом сучасної науки і освітньої дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням» для майбутніх соціальних працівників. Вимагає, щоб зміст навчання був пов'язаний з об'єктивними науковими фактами, поняттями, законами, теоріями всіх основних розділів соціальної педагогіки, історії педагогіки, основ психології тощо. Реалізується принцип науковості передусім в опрацюванні освітніх програм і підручників фахових дисциплін означеної спеціальності. Принцип науковості навчання вимагає розвитку у студентів умінь і навичок наукового пошуку, ознайомлення їх зі способами наукової організації навчання. Цьому сприяє впровадження в освітній процес елементів проблемності, дослідно-проектних робіт, розвивального навчання, навчання студентів уміння вести наукову дискусію, доводити свою точку зору, користуватись наукою літературою.

Принцип систематичності і послідовності навчання вимагає, щоб англійськомовні комунікативні знання, уміння і навички формувались у системі, в певному порядку, коли наступний матеріал подається на попередньому, готує до засвоєння нового. І. Павлов уважав поступовість і тренування важливою фізіологічною закономірністю в педагогіці. Принцип систематичності і послідовності навчання дає можливість за менший час досягти в навчанні більших результатів, що є вкрай важливим в умовах сучасної освіти. Означений принцип передусім реалізується у змісті програм і підручників. У навчанні інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників за кредитно-модульною системою принцип систематичності і послідовності реалізується в процесі різних форм взаємозв'язку (встановлення певного порядку вивчення окремих питань теми, послідовності теоретичних, практичних, проектних робіт, повторення і контролю за ступенем засвоєння освітнього матеріалу).

Принцип поєднання різних методів, засобів, форм навчання в залежності від завдань і змісту. У процесі інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх

соціальних працівників використовуються різноманітні методи – словесні, наочні, практичні, репродуктивні, пошукові, методи стимулювання і мотивації освітньої діяльності та контролю; різноманітні форми організації навчання – практикуми, семінари, тренінги, презентації, групові та індивідуальні заняття, заліки, екзамени тощо. Завдання педагога полягає в тому, щоб обрати найкраще поєднання сучасних методів, засобів, форм які відповідають поставленим завданням і змісту навчання, враховують специфіку спеціальності.

Принцип фундаментальності освіти і її професійного спрямування вимагає доцільного співвідношення орієнтацій на широку ерудицію й вузьку спеціалізацію, фундаментальність у процесі фахової підготовки та в результатах навчання, загального розвитку і розвитку спеціальних професійних здібностей особистості.

Серед спеціальних принципів інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови в рамках дослідження визначимо такі: принцип соціокультурної відповідності; принцип позитивної мотивації і сприятливого емоційного клімату; принцип особистісного цілезабезпечення студентів; принцип когнітивної-комунікативно спрямованості; принцип комп'ютеризації освітнього процесу; принцип моніторингу успішності студентів.

Принцип соціокультурної відповідності передбачає звернення до соціокультурних особливостей англійського та україномовного народів, до загальних знань про звичаї і традиції, релігію, мораль країни мова якої вивчається (англійська).

Принцип позитивної мотивації і сприятливого емоційного клімату передбачає співробітництво і співтворчість педагога і студентів; сприяє доброзичливому тону спілкування, повазі до внутрішнього світу студента, оптимістичному настрою, визначає емоційний комфорт учасників освітнього процесу.

Принцип особистісного цілезабезпечення студентів спирається на здатності постановки цілей своєї діяльності. Самовизначення студентів відносно навчання конкретної дисципліни, що дає можливість поставити конкретні цілі і завдання, спланувати свою індивідуальну траєкторію навчання.

Принцип когнітивної-комунікативно спрямованості навчання складається із двох взаємопов'язаних принципів. Принцип комунікативності полягає в тому, що інтегроване навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників повинно орієнтуватись на формування у студентів полікультурної мовної особистості, що дає їм можливість рівноправно та автономно брати участь у міжкультурному спілкуванні. Вчені (О. Леонтьєв, Ю. Пасов) розглядають поняття комунікативності як спрямованість на

мовлення, форму спілкування. Означений принцип передбачає реалізацію навчання професійно-спрямованої англійської мови у максимально наближених до професійних ситуаціях; збереження в навчально-мовленнєвій практиці основних характеристик і умов професійного іншомовного спілкування (вмотивованість висловлювань, їх професійне спрямування, ситуативність, варіативність, емоційне забарвлення тощо), що забезпечує вирішення студентом реальних професійних проблем та завдань англійського спілкування. Інші вчені (М. Барішніков та І. Бім) зазначають, що ефективність реалізації комунікативного принципу досягається шляхом його поєднання з принципом когнітивної спрямованості. Відповідно до принципу когнітивної спрямованості у процесі інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови особлива увага надається врахуванню пізнавального процесу у засвоєнні англійської мови. В основі когнітивного навчання лежать знання та урахування закономірностей оволодіння іноземною мовою.

Принцип моніторингу успішності студентів передбачає послідовне використання оприлюднених критеріїв, правил і процедур. Результати оцінювання мають значний вплив на майбутню професійну діяльність студентів. Тому важливо, щоб оцінювання завжди проводилося професійно і при цьому бралися до уваги наявні знання про процес тестування та екзаменаційні вимоги. Оцінювання також дає важливу інформацію освітнім закладам про ефективність викладання та підтримки студентів.

Принцип комп'ютеризації освітнього процесу набуває особливої актуальності у зв'язку з впровадженням сучасних інформаційних технологій на заняттях у закладах вищої освіти, що дає можливість ефективно розв'язувати такі педагогічні завдання: підвищення якості підготовки фахівців на основі використання в освітньому процесі сучасних інформаційних технологій; застосування активних методів навчання; інтеграція різних видів освітньої діяльності (освітньої, дослідницької тощо); адаптація інформаційних технологій навчання до індивідуальних особливостей студента; забезпечення безперервності і наступності в навчанні; здійснення контролю із зворотнім зв'язком; розвиток пізнавальних інтересів студентів; удосконалювання програмно-методичного забезпечення освітнього процесу.

Визначені загальні та специфічні педагогічні принципи відтворюють методологічні закономірності процесу інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників у процесі фахової підготовки та регулюють співпрацю викладача і студента.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У статті наведено погляди науковців щодо основних методологічних принципів наукового дослідження та визначено основні принципи інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних

працівників у закладах вищої освіти. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у визначенні підходів до інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С.У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення. Рівне : Волинські обереги, 2012. С. 188–189
2. Гончаренко С.У., Пастернак Н.В. Проблема підвищення теоретичного рівня освіти. *Педагогіка. Психологія*. 1998. № 2. С. 16–29.
3. Короткий словник актуальних педагогічних термінів / упор. Н.М. Флегонтова. Київ : КНУТД, 2013. 55 с.
4. Сисоєва С.О. Методологія науково-педагогічних досліджень : підручник. Рівне : Волинські обереги, 2013. 360 с.

REFERENCES

1. Honcharenko S.U. (2012). Pedagogichni zakony, zakonornosti, pryncypy. Suchasne tлумachennia. [Pedagogical laws, patterns, principles. Modern interpretation]. Rivne : Volynski oberehy [in Ukrainian].
2. Honcharenko S.U., Pasternak N.V. (1998). Problema pidvyshchennia teoretychnoho rivnia osvity. [The problem of raising the theoretical level of education. Pedagogy. Psychoogia]. *Pedahohika. Psykhohohiia* [in Ukrainian].
3. Korotkyi slovnyk aktualnykh pedahohichnykh terminiv (2003). [A short dictionary of relevant pedagogical terms] / upor. N.M. Flehontova. Kyiv : KNUTD [in Ukrainian]
4. Sysoieva S.O. (2013). Metodolohiia naukovo-pedahohichnykh doslidzhen: Pidruchnyk. [Methodology of scientific and pedagogical research]. Rivne : Volynski oberehys [in Ukrainian].